

Posudek na disertační práci

Veronika Pilná

Oděv a jeho vývoj v západních Čechách 15. – 17. století.

Plzeň: Západočeská univerzita, 2015.

Autorka zvolila jako téma své disertační práce *Oděv a jeho vývoj v západních Čechách 15. – 17. století*. Jde tedy o dobu raného novověku, která překlenuje období od pozdní gotiky přes renesanci a manýrismus až po rané baroko, kdy dochází k zásadní proměně životního stylu a tudíž i oblékání, projevující se ve změněné stříhové konstrukci oděvu. V takto náročně stanovené koncepci se autorka pokusila postihnout všechny oblasti související s oděvem, od materiálu, jeho zpracování a výroby, módních vlivů až po konečnou podobu včetně místních odlišností. Výsledky své intenzivní, a jistě mnohaleté, práce vložila do textu o 214 stranách a katalogu pramenů o 236 položkách na dalších téměř 120 stranách a s 28 stranami obrazových příloh.

Autorka správně vnímá studium odívání jako mezioborové, které by mělo být syntézou poznatků antropologie, etnologie, historie, dějin umění a archeologie. Prostudovala a zhodnotila zahraniční i českou literaturu, věnovala se rozboru písemných pramenů (včetně nastolení problematiky terminologie, na kterou nutně narazí každý badatel, který pracuje s tímto typem pramenů). Shromáždila ikonografické prameny (obrazy, grafiky, náhrobníky, nástěnné malby) a zabývala se kritikou těchto zdrojů (problém typizace a idealizace portrétů). Vyhledala hmotné doklady (oděv, obuv a doplňky), především z pohřebních výbav aristokratů i měšťanů, a to vše z muzejních sbírek, památkových objektů a církevního majetku. Přistoupila též k analogiím s lidovými oděvními součástkami, v nichž se uchovaly tradiční stříhy i výrobní postupy. Stanovené geografické vymezení na západní Čechy vytyčila jako současný Plzeňský a Karlovarský kraj, kde se v oděvu vyskytují určitá specifika vzniklá mísením českého a německého živilu.

Snaha o co nejširší a vyčerpávající pojetí tématu, skloubení velkého množství teoretických poznatků i praktických zkušeností na jedné straně a zjevné limity v počtu a vypovídací hodnotě konkrétních dokladů z vytyčeného území na druhé straně přinesly autorce mnohá úskalí, která se projevila v nevyváženosti jednotlivých kapitol. Chronologický výklad o odívání od 15. do 17. století bylo nutno, zcela pochopitelně, vyložit na evropském vývoji,

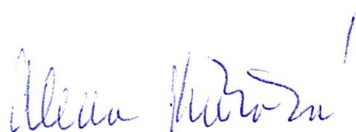
příklady ze západočeského prostředí tvoří spíše střípky do mozaiky či srovnávací dodatky. Kapitoly o materiálech a jejich zpracování a pak zvláště o technologiích, včetně podrobného popisu stehů, podobně informace o výrobě, ceších a obchodování, jsou sice přínosné, ale poněkud rozměňují hlavní linii.

Jako stěžejní kapitola se jeví popis jednotlivých oděvních součástí společných pro obě pohlaví, pro muže, ženy a děti. Tato část je také postavena na obecných informacích, jež jsou poznatky ze západočeského území pouze doplňovány, největší problém shledávám v analogiích s lidovým oděvem 18., spíš až 19., popř. začátku 20. století, které však nelze používat bezvýhradně pro středověký a raně novověký oděv. Vždyť sama autorka upozorňuje v kapitole o terminologii na svízele při identifikaci jednotlivých součástí a jejich podoby - jeden termín nemusí vyjadřovat shodnou součástku, např. spodní košile nebo šuba mají rozdílné stříhové řešení. Nevýhoda příliš širokého záběru jak z hlediska časového rozpětí, tak z hlediska sociálních vrstev se odrazila i v kapitole o odívání při různých společenských příležitostech, neboť některé (např. ceremoniální, oděv v exteriéru, při zábavě x všední, spíš pracovní) se týkají jenom určitých skupin.

Ambici autorky směřující k sepsání monografie o oděvu v západních Čechách v 15.–17. století nebylo možno zcela naplnit. Jak se ukázalo, pro západní Čechy není dostatek dokladů, aby se dala vytvořit vývojová linie celých oděvních kompletů ve všech sociálních vrstvách; nakonec to autorka sama připouští v závěru na s. 205. Tím pádem se jí ani nepodařilo vytvořit jasnou podobu oděvu v průběhu tří staletí v západních Čechách a vystihnout nějaká regionální specifika. Jde spíše o vývoj v evropském prostoru s maximálním možným doplněním konkrétní situace na sledovaném území. Kromě teritoriálního přesahu dochází ve výkladu i k časovému rozšíření, kdy autorka aplikuje mladší poznatky na starší dobu (s. 178 – parure a demi-parure nelze vztáhnout na druhou polovinu 16. století, je to záležitost až baroka 18. století, dále již zmíněné paralely s mladším lidovým oděvem).

Pokud mám výhrady koncepčního rázu k teoretické části práce, hodnotím vysoce druhý, podle mne zásadní oddíl – katalog hmotných a obrazových pramenů, z větší části obrazově zdokumentovaných, s důkladnými popisy a rozšiřujícími výklady, komparacemi i uvedením literatury. Tímto počinem se předložená disertační práce stane cenným zdrojem pro badatele v současnosti i v budoucnu. I když by bylo možno katalog utřídit podle jiných klíčů, podstatné je vyhledání, shromáždění a zpracování těchto pramenů, částečně známých, ale také neznámých a hlavně obtížně dostupných.

Mgr. Veronika Pilná prokázala ve svém disertačním spisu schopnost náročné vědecké práce - počínaje kritikou literatury a heuristickou prací až po konečné zpracování v textu s dobrou stylistikou, absencí chyb, pečlivými záznamy bibliografických údajů, včetně nakladatele a ISBN, s nezbytnými náležitostmi, jakými je seznam literatury a cizojazyčná resumé. Disertační práci doporučuji k obhajobě, která je předpokladem k udělení titulu Ph.D.

prof. PhDr. Alena Křížová, Ph.D.

Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně

Brno, 29. prosince 2015